

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד
יהי
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הר"ח ח"ר משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה החשובה ודופת צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

בס"ד, י"ז אב תשע"ה

מסכת זבחים ק"ז - קי"ג • מקוואות ב', ו' - ב', י'

גלין מס' 1001

השבוע בגלין

- מין במינו אינו חוצץ
- בית הכנסת שהושכר תמורת... קפה וסוכר
- עליה לרגל טרם עידן בית המקדש
- פינוי רהיטי בית כנסת, מותר או אסור
- הסרת הסכין מן השולחן בברכת המזון

- שחיטת קרבן על ידי שני בני אדם
- אב שלפת את ידיו בנו שהחזיק בלולב, קיים מצוות ארבעת המינים?

- קדושת המקדש וירושלים וקדושת ארץ ישראל
- קדושת הארץ - בקרקע, קדושת המקדש - באוויר
- מדוע הרמב"ם כלל בהלכותיו עובדה הסטורית?
- ארון הברית, המקור לקדושת המקדש וירושלים
- שניים שקיימו מצווה ביחד, יצאו ידי חובה?

דבר העורך

עם ישראל חי

תמונה, היא הנצחת ריבוע מהמציאות, פלט התייר והנציח במצלמתו את המילים "מה נורא המקום הזה", המתנססות מעל הכניסה לבית המדרש של חסידי צאנו בעיר צפת.

לפני כן עמל מאן זהו במשך דקות ארוכות להסביר לתייר, ש"מה נורא המקום הזה" הוא לשון שאולה מפסוק, והמשפט אינו בא לציין שבמקום זה אירע דבר נורא.

האיש, דויד, כך הוא מכנה את עצמו, נעים הליכות ובעל פנים מסבירות, קשובות. אני יכול להיכנס פנימה? להביט, לראות את בית הכנסת? שאל דויד בהיסוס.

פסענו אל תוככי בית הכנסת. שוליו של מניין שחרית מאחר הציצו מחדרון קטן בפניית בית הכנסת. השעה היתה 10:00 בבוקר. לביל קולות מלא את חללו של האולם הגדול. זוגות זוגות, ישבו האנשים ולמדו. אב ובנו בחורי ישיבה, בעלי תשובה, כולם עסקו בתורת ה'.

בחור מגודל, חבוש בכיפה ענקית, ישב על מרפסת בית הכנסת, התנועע בעצמה, ושבה את תשומת ליבו של דויד. קולו החזק נשמע למרחוק, נישא על כנפי אווירה הצלול של צפת, ודומה היה כי הוא מגיע עד להרים הרחוקים, הרמים והנישאים, המקנים לצפת את נופה ואת זיווה.

- **הם** לומדים פה, נכון? תורה, זה נקרא תורה, אה? שאל דויד.

- כן.

- **אתם** גרים פה? יש פה ישיבות?

- **רוכנו** לא גרים בצפת. כעת זו תקופת בין הזמנים, נופש, ואנשים רבים נמשכים אל העיר הרגועה והיפה הזו.

- **סלח** לי. האנשים האלה, מה הם עושים כשהם לא בחופש?

דף קז/א קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא
קדושת המקדש וירושלים וקדושת ארץ ישראל

גמרתנו, כסוגיות נוספות בש"ס, זנה במחלוקת הידועה אם "קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבוא", או שמא "קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבוא", ואף להלכה נחלקו הראשונים אם קדשה לעתיד לבוא (בעל העיטור אות פ' פרוזבל בשם הרב קרובנו החסיד) או לא קדשה לעתיד לבוא (הראב"ד בהשגות לרמב"ם, הל' בית הבחירה, סוף פרק ו'). ואילו הרמב"ם (שם הל' י"ד-ט"ז) נוקט, כי שני נושאים נפרדים עומדים על הפרק - קדושת המקדש וירושלים וקדושת ארץ ישראל, ולגבי קדושת המקדש וירושלים פוסק הרמב"ם שלא בטלה לעולם, ואילו קדושת ארץ ישראל בטלה לדעתו.

שתי מערכות קדושה בארץ ישראל: רוב הפוסקים (עיין "דרך אמונה" הל' תרומות פ"א הל' ה') מפרשים את דעת הרמב"ם, כי שתי מערכות קדושה חופפות על ארצנו הקדושה. האחת, היא קדושת ארץ ישראל, אשר מחמתה מתחייבים בני ישראל במצוות התלויות בארץ, כגון, תרומות ומעשרות, שמיטה, חלה, ערלה וכלאיים, והשניה, היא הקדושה המתוארת במשנה (כלים פרק ב' משניות ו, ז, ח, ט) המדרגת עשר דרגות של קדושה שהתחתונה שבהן היא ארץ ישראל, והנעלית שבהן מצויה בקודש הקדשים: "עשר קדושות הן ארץ ישראל... עיירות המוקפות חומה... לפנין מן החומה... הר הבית... החיל... עזרת נשים... עזרת ישראל... עזרת הכהנים... בין האולם ולמזבח... ההיכל... קדש הקדשים".

הלכות "זרעים" והלכות "קדשים": ההבדל בין שתי הקדושות הללו, הוא למעשה ההבדל בין הלכות "זרעים" להלכות "קדשים". הלכות "זרעים" עניינן בקדושת הארץ, אשר מחמתה מתחייבים במצוות התלויות בארץ, ואילו הלכות "קדשים" עניינן בדינים הנובעים מחמת הקדושה השניה, זו שמתפשטת בהדרגה פוחתת והולכת מן המקדש ליתר חלקי הארץ. זהו שפסק הרמב"ם כי קדושת ארץ ישראל בטלה, היינו, לעניין המצוות התלויות בארץ, אך הקדושה השניה, השייכת לענייני קדשים וקרבנות, לא בטלה.

קדושת ארץ ישראל בירושלים בלבד: בעל ה"מנחת חינוך" (מצווה רפ"ד אות ו') מעלה אפשרות מעניינת. אמנם, הוא טוען, קדושת ארץ ישראל בטלה כדברי המפרשים, ולפיכך, הזורע תבואה בארץ ישראל אינו חייב להפריש תרומות ומעשרות. מכל מקום, הזורע תבואה בירושלים יהא חייב בתרומות ומעשרות, זאת, מאחר שקדושת המקדש וירושלים לא בטלה, ולא תתכן קדושת ירושלים ללא קדושת ארץ ישראל, שהרי מהי ירושלים אם לא עיר הקודש שבארץ ישראל! שומה עלינו, איפוא, להניח, כי קדושת ירושלים והמקדש כוללת בתוכה את קדושת ארץ ישראל,

צעילוי נשמת

הר"ר **אהרן סלומון** ז"ל
ב"ר זאב ז"ל
נלב"ע י"ז באב תשמ"ח
תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידו הר"ר **זאב סלומון**
ומשפחתו שיחיו - בני ברק

צעילוי נשמת

הר"ר **נחמיה מנדלבאום** ז"ל
ב"ר חיים ז"ל נלב"ע כ"א באב תשנ"ח
וזוג מרת **סבינה** ע"ה
ב"ר סלומון ז"ל נלב"ע י"ח באב
תנצב"ה

הונצחו ע"י בנם ידידו
הר"ר **שלמה מנדלבאום** ומשפ' שיחיו - ת"א

צעילוי נשמת

הר"ר **מנחם ספרברג** ז"ל
ב"ר מרדכי שמעון ז"ל
יליד ירושלים, מייסד יקבי אפרת
נלב"ע כ"א מנחם אב תשס"ח
תנצב"ה

הונצח ע"י בני משפחתו שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **אריה לייב פלטובסקי** ז"ל בן הרב בנימין ז"ל
נלב"ע כ"א מנחם אב תשע"ג **תנצב"ה**

הונצח ע"י בני משפחתו שיחיו

נר ה' נשמת אדם

וממילא, גם לאחר שפקעה קדושת ארץ ישראל בכל חבלי ארצנו, בירושלים לא פגה קדושה זו העומדת בתוקפה מחמת קדושת ירושלים והמקדש (עיין שם בכל דבריו, שאין משמעות הראשונים לחלק בזה, ומה שכתב לבאר שם בדוחק. וראה עוד בספר "שמיטת קרקעות" פ"א סעיף ל"ג והערה ס"ב, וע"ע).

קדושת הארץ - בקרקע, קדושת המקדש - באוויר: על סברתו זו של בעל "מנחת חינוך", הגיב בעל ה"ישועות מלכו" (י"ד סימן ס"ז), כי אם אומנם קדושת ארץ ישראל וקדושת ירושלים והמקדש היו דומות זו לזו, ניתן להבין כי קדושת ירושלים והמקדש כוללת בתוכה את קדושת ארץ ישראל. אולם, לטענתו, קדושת הארץ, לעניין מצוות התלויות בארץ, היא קדושת המקום, הארץ, הקרקע, ואילו קדושת המקדש וירושלים אופפת את **אווירו** של המקדש ואת **אווירה** של ירושלים. אין, אפוא, הוכחה והכרח לכך שקדושת ירושלים והמקדש כוללת בתוכה את קדושת הארץ [וקדושת אויר ארץ ישראל יתכן שאומנם לא בטלה, וכפי שמוכח מדברי הראשונים שגם בזמן הזה מצוות ישוב ארץ ישראל תקפה].

על ההבדל בין שתי הקדושות, נוכל לעמוד מדברי הרמב"ם שכתב, כי הארץ נתקדשה לעניין מצוות התלויות בארץ על ידי יהושע, וכיון שגלו ישראל בסוף ימי בית ראשון, בטל כיבוש הארץ על ידי בני ישראל ובטלה הקדושה. לעומת זאת, הקדושה השנייה, חלה בימי שלמה המלך והיא נובעת מחמת השכינה השורה במקום המקדש ובעיר האלוקים, ו"שכינה", כותב הרמב"ם, הרי "אינה בטילה!" וממילא, גם הקדושה הזו אינה בטילה לעולם.

מדוע הרמב"ם כלל בהלכותיו עובדה הסטורית? מעניין להוסיף את דבריו של המהר"י עמדין זצ"ל, בפירושו להלכות בית הבחירה לרמב"ם (נדפס בספר הליקוטים ברמב"ם מהדורת פרנקל). הרמב"ם מציין (שם פ"ד הל' א'), כי ארון הברית, ששכן בקודש הקדשים, נגזר בימי יאשיהו "במטמוניות עקומות ועקלקלות", ולא היה בימי בית שני. בספרו ה"ד החזקה", הרמב"ם לא עסק כי אם בהוראת הלכה ולא בכתיבה היסטוריונית, ויש לברר מה הניעו לציין עובדה היסטורית זו בפסקי ההלכה העוסקים בקדושת הארץ והמקדש.

ארון הברית, המקור לקדושת המקדש וירושלים: המהר"י עמדין זצ"ל מבאר, כי אותו ארון גנוז, הוא מקור קדושת המקום, והוא המשרה את קדושת השכינה, שכן, אילו היה ארון זה גולה לבבל, כשאר כלי המקדש, היתה קדושת המקום פורחת ועולה. לפיכך ציין הרמב"ם כי הארון טמון וגנוז ב"מטמוניות עקומות ועקלקלות", כדי לנמק מדוע לא בטלה השכינה ממקום המקדש ומירושלים [במאמר זה התייחסנו ל"קדושה ראשונה" שקידשה עולי מצרים. לדעת הרמב"ם קדושת עולי בבל, הלא היא הקדושה השנייה, לא התייחסה לכל הדינים משום שלא עלו כל העם לארץ ישראל, עיין רמב"ם הל' תרומות פ"א הל' כ"ו. עם זאת, לגבי הלכות כלאים וערלה הועילה קדושת עולי בבל עד לימינו והלכות אלו נוהגות מן התורה. עיין באריכות ב"דרך אמונה" שם ס"ק נ"ח, דעת הרמב"ם ושאר הראשונים].

דף קח/א שנים שאחזו בסכין ושחטו פטורים אחזו באבר והעלו חייבין

שנים שקיימו מצווה ביחד, יצאו ידי חובה?

כאשר בחורי ישיבות גלו לסיביר בתקופת מלחמת העולם השנייה, והועסקו בכפיה בניסור עצים בשבת, הם השתדלו לעשות את מלאכתם זוגות זוגות, שהרי כלל רווח בהלכות שבת: "שנים שעשו מלאכה אחת פטורים", כמבואר במשנה הראשונה במסכת שבת, משום "שלא עשה האחד מלאכה שלימה" (רש"י שבת ב/א ד"ה "שניהם פטורין"). יש לברר, מה הדין בשאר איסורי התורה, האם שניים שעשו ביחד עבירה, שאינה מאיסורי שבת, נחשבים כמי שעברו על איסור, אם לאו. ובכן, מתברר, כי מחלוקת גדולה בדבר, ולה זיקה לסוגייתנו, כלהלן.

כידוע, אסור לשחוט קרבנות מחוץ לבית המקדש. במשנתנו מבואר, כי שניים שהעלו אבר בהמה על גבי מזבח מחוץ לבית המקדש, מתוך מטרה להקריבו כקרבן - חייבים, שנאמר "איש איש", ואילו שניים ששחטו ביחד בהמה מחוץ לבית המקדש מתוך כוונה להקריבה כקרבן - פטורים, שנאמר "ההוא" - "אחד ולא שניים". הריטב"א (קידושין מג/א) מקשה, הלמאי יש צורך בפסוק מיוחד כדי לפטור שניים ששחטו ביחד, מדוע אין די בהוראת התורה לגבי איסורי שבת, כי "שנים שעשו פטורים". ומתוך הריטב"א, כי אכן, לולי הדין המיוחד ששניים שהעלו אבר כקרבן חייבים, לא היה צורך לחדש ששניים ששחטו ביחד פטורים.

סוף סוף, אומר ה"פני יהושע" (שבת צג/א) נותרנו עם שתי הוראות סותרות. באיסורי שבת קבעה התורה ששניים שעשו פטורים, ואילו בפסוק "איש איש" קבעה התורה ששניים שהעלו קרבן על מזבח מחוץ לבית המקדש חייבים, ולפיכך, עלינו להלך לחומרא, על פי הכלל הידוע "לקולא וחומרא, לחומרא מקשינן", היינו, אם עומדות בפנינו שתי אפשרויות ללמוד מהן, אחת לקולא ואחת לחומרא, יש ללמוד לחומרא (כך פירש את דבריו בשו"ת "באר יצחק" או"ח סימן י"ד ענף ה' וענף ז').

שחיטת קרבן על ידי שני בני אדם: הגאון רבי יצחק אלחנן מקובנא זצ"ל (שם) מרחיב את הנדון. אם דיני "שניים שעשו" תקפים לגבי כל דיני התורה, ויש לדון כל אחד מן העושים כמי שעשה לבדו את העושה, מעתה, אף לגבי עשיית מצוות קיים נידון זה, וכגון, שני אנשים שאחזו בסכין אחד ושחטו ביחד קרבן, או שני אנשים שאחזו במגל וקצרו תבואה לקצירת העומר, קיימו שניהם את המצווה! אף שהמצווה היתה יכולה להתקיים על ידי כל אחד מהם לבדו.

כדי לחדת לעומקו של חידוש זה, שניתן לקיים מצוות בצוותא, נשאל את השאלה הבאה. האם כל אחד מהם נחשב כמי שעשה מעשה נפרד, או ששניהם עשו מעשה אחד ועל ידי כך כל אחד מהם זכה במצווה. ובכן, ברור לחלוטין שלא ניתן להתייחס לכל אחד מהם כמי שעשה מעשה

- לומדים תורה.
- אם עכשיו הם בנופש, מדוע הם לומדים? הם בנופש, לא?
שמש צפתית עמדה במרכז הרקיע והכתה על ראשו של דוד בשעה שדמותו הלכה והתרחקה ממנו. ראשו נישא למרומים. שעות ארוכות הוא חקר, שאל ובדק, לאחר ששמע, כי כפי שאדם שיוצא לנופש אינו מפסיק לנשום, כדי להניק לריאותיו הלאות את האפשרות לאגור כח לקראת עשרות השנים הבאות, כך גם לומדי התורה, וקובעי העיתים לתורה, אינם מרשים לעצמם, או יותר נכון, אינם יכולים להרשות לעצמם 'לנופש' מלימודם.
אז כנראה לא ידעתי כלום עד היום, הפטיר דוד לפני שהלך לדרכו.
בכל מקומות הנופש, אליהם נודדים יהודים שומרי תורה ומצוות, ניתן ב"ה לראות תופעה מעניינת זו, שבעינינו נראית רגילה וטבעית, אך למעשה, היא מסמלת את האמת, את העיקר, כי התורה היא חיינו.
שם, על המרפסת בצפת, מול ההרים הגבוהים, הבין עוד יהודי משהו שפעם הבינו כל היהודים.
קולות הלומדים בבית הכנסת המשיכו להדהד עוד שעות רבות.
עם ישראל חי וקיים.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. טל: 03-570-67-93 דוא"ר: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף קא/ב מרים מי הסגירה

מי הסגיר את מרים הנביאה?

"מרים מי הסגירה?" שואלת גמרתנו, מי היה הכהן אשר הביט בצרעתה של מרים הנביאה, שנצטרעה לאחר שדיברה סרה באחיה משה, וקבע כי היא טמאה ודינה להיסגר מחוץ למחנה שבעת ימים. היתה זה מדינה? הלא אינו כהן, וכהן בלבד הוא המוסמך לקבוע "נגע צרעת הוא". אהרן הכהן, פסול גם הוא למרות היותו כהן, שהרי אחיה הוא וקרוב פסול לראיית נגע (סנהדרין לד/ב). לבסוף מסיקה הגמרא שהקב"ה בכבודו ובעצמו חלק לה כבוד והוא זה שהסגירה.

גמרא זו שימשה כאכסניה למספר הברקות גאוניות שנאמרו מפי תלמידי חכמים במהלך הדורות. הקושיה הרווחת בפי כל יהודי הלומד את הגמרא היא, מדוע לא פסלה הגמרא את משה ואת אהרן כצוותא משום קירבתם למרים, אלא הדגישה שמשם היה פסול משום שלא היה כהן?
הגאון רבי אברהם חיים שור זצ"ל, בעל "התורת חיים", מתרץ בספרו "צאן קדשים", על פי הספרי (הובא בתוס' ד"ה "אני"), כי אהרן הכהן סבר כשיתר רבי מאיר, שכהן אינו רשאי לראות את נגעי קרובו. יתכן, אומר בעל "התורת חיים", שמשם אחיו חלק עליו וסבר כשיתת תנא קמא שכהן קרוב כשר בראיית נגעים, ולפיכך תירצה הגמרא שמשם היה פסול בגין היותו זה.

תירוץ גאוני נאמר על ידי האדמו"ר מאוסטרובוצא, רבי מאיר יחיאל הלוי זצ"ל, בספרו "מאיר עיני חכמים" (מהדו"ק ס"י י"ח). שהנה, בהר סיני אומנתו התגיירה ונכנסה תחת כנפי השכינה, ולכאורה, כל ישראל לא נחשבו כקרובים זה לזה, שהרי "גר שנתגייר קטן שנוולד" ובטלה קרבתו הקודמת, ואם כן, מדוע נדחה אהרן מראיית צרעת מרים בשל קירבתו אליה, הרי אינו נחשב קרובה? **שאלה** זו הוא מיישב על פי פירושו של המהר"ל ("גור אריה" פרשת וישב), כי "גר שנתגייר קטן שנוולד" אינו אלא במי שהתגייר מרצונו ולא על ידי כפייה. מעתה, בשעת מתן תורה, כפה הקב"ה הר כנגיית על ישראל, ולפיכך, אין גירותם מבטלת את קירבתם. אכן, לפיכך, אהרן נחשב קרובה של

נפרד, וכי שני מעשים לפנינו? ודאי הוא שמעשה קצירה אחד היה כאן, ומעשה שחיטה בודד לפנינו, אלא ששני השותפים למעשה זכו במצווה.

ההבדל בין מצוות שבגופו למצוות בחפץ מסויים: הגדרה זו, תגרום לנו להבדיל בין מצוות שהאדם מצווה בהן **בגופו**, לבין מצוות שיש לעשותן בחפץ מסויים, וכגון, מצוות הנחת תפילין ומצוות נטילת לולב, האדם מצווה לקיימן בגופו, אולם, מצוות קצירת העומר, ומצוות שחיטת הקרבן, אינן מצווה על האדם, אלא מצווה היא שהקרבן יישחט ושהתבואה תקצר לשם עומר. מעתה, דווקא במצוות מן הסוג של קצירת העומר ניתן לומר, ששניים שקצרו קיימו את המצווה, שהרי על ידי שניהם התקיימה מצוות קצירת העומר, אולם, שניים שאחזו ביחד את ארבעת המינים, כל אחד במקום אחר, האחד למטה ורעהו למעלה [להבדיל מן המקרה שבו נעסוק במאמר הבא, שאחד לפת את ידי חבירו], לא יצאו ידי חובת המצווה, שכן, לאיש מהם לא ניתן לייחס בגופו את מעשה נטילת הלולב, כמצוות התורה (עיי' שו"ת "האלף לך שלמה" א"ח סימן שע"ב) [הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל הוסיף והעיר, כי ביום הראשון של חג הסוכות קיימת עילה נוספת לכך ששניים שנטלו ביחד לולב לא יצאו ידי חובה, שהרי על הנוטל לקיים את המצווה בארבעת המינים השייכים לו בלבד] (וע"ע בשאלת שנים שעשו בשחוט חוץ, ב"מקור חיים" הל' פסח, ב"מגן אברהם" סימן תס"ו, בחי' רעק"א בסוגייתנו, ב"תועפות ראם" על ספר יראים מצוה רפ"א אות ד'. אודות שנים שעשו בכל התורה עיין עוד בבכור שור חולין פב ו"תבואות שור" י"ד ב', ד' ו"חלקת יואב" א"ח סימן י"ד, כ"ח).

דף ק"א/מ מין במינו אינו חוצץ

אב שלפת את ידי בנו שהחזיק בלולב, קיים מצוות ארבעת המינים?

בחג הסוכות אבות רבים נעתיים להפצרות זאטוטיהם, ומפקידים בידיהם את הלולב לרגע קט, ובה בעת יהדקו את ידיהם על כפות הידים הקטנות כדי שהלולב לא יצנח ארצה, חלילה. באותה שעה שהמבוגר אחוז בלולב בעד כפות ידיו של בנו אך אינו נוגע בלולב, הוא יכול לצאת בעצמו ידי חובת מצוות נטילת לולב?

שאלה זו עורר בעל ה"בן איש חי" זצ"ל (שו"ת "תורה לשמה" סימן קפ"א), ולמעשה, היא מקיפה עולם ומלואו, נידונים הלכתיים מעניינים העוסקים בכלל ההלכתי "מין במינו אינו חוצץ", כלהלן. **מין במינו אינו חוצץ:** כידוע, קרבן שלמים אינו קרב כליל לה', אלא החלבים בלבד, חלק מאיבריו הפנימיים, הם הקרבים על גבי המזבח. מאחר שיש דין להקריב את הקרבן על המזבח עצמו, בלא שתהא חציצה בין המזבח לקרבן, תמהה הגמרא, מדוע המשנה מתייחסת לבהמה שהוקרבה [מחוץ לבית המקדש, והמקריב עבר על איסור הקרבת קרבן מחוץ לבית המקדש] כליל על בשרה ועל אימוריה, כבהמת שלמים שאימוריה הוקטרו כדת וכדין, הלא בשר קרבן השלמים, שאינו אמור לעלות על המזבח, חוצץ בין האימורים לבין המזבח [שבחוץ]. מספר תירוצים נאמרו בגמרא, ולבסוף ננקט תירוצו של רב שגם התקבל להלכה (רמב"ם הל' פסולי המוקדשים פ"א הל' כ"א): "מין במינו אינו חוצץ". כלומר, מאחר שהאימורים ובשר הקרבן החוצץ ביניהם למזבח, מין אחד הם, אין הדבר נחשב כחציצה.

"מין במינו" - בגוף אחד בלבד, או גם בשני גופים: מחלוקת איתנים שהתגלעה בין הפוסקים לגבי מידת תקפותו של כלל זה, משליכה על מקרים רבים מאד, אשר חלקם באים לביטוי מעשי. מחלוקתם נסובה אודות השאלה אם מין במינו אינו חוצץ בכל מקרה, או שמא רק בגוף אחד. לדעת רבים מן המפרשים (ראה ב"ברכי יוסף" א"ח סימן ע"ד ס"ק ה' וכן משמעות הראשונים), "מין במינו אינו חוצץ" גם אם החפץ החוצץ, אינו שייך לאותו גוף של החפץ שהוא מהווה עבורו חציצה. אולם, ה"ברכי יוסף" (שם) חולק וסובר, כי "מין במינו אינו חוצץ" דווקא במקרה המובא בסוגייתנו, שבשר הבהמה אינו חוצץ בין איבריה הפנימיים לבין ה"במה", שכן, הבהמה והאימורים גוף אחד הם וגוף אחד המורכב מאותו מין, אינו חוצץ. אולם, אם בשר הבהמה והאימורים יהיו משני גופים, בשר הבהמה יחצוץ גם יחצוץ בין ה"במה" לבין האימורים.

נשוב כעת לאב שנענע את ארבעת המינים שהיו אחוזים ביד בנו ונמצא, כי לדעת ה"ברכי יוסף" לא קיים אב זה את המצווה, שהרי ידו ויד בנו שני גופים הם, ובאופן זה מין במינו חוצץ, ויד בנו חצצה בינו לבין הלולב (וכ"כ בעל ה"בן איש חי" שם). אולם, לדעת שאר האחרונים, **לכאורה**, יד הבן אינה חוצצת בין הלולב לבין יד אביו, שהרי גם בשני גופים תקף הכלל "מין במינו אינו חוצץ".

מין במינו אינו מסייע בצורת אחיזה שאינה נהוגה: לכאורה אמרנו, משום שבמקרה זה, לכל הדעות האב לא קיים את מצוות ארבעת המינים, שכן, בעלי התוספות (סוכה לז' א ד"ה "כי") קבעו הלכה יסודית בכלל "מין במינו אינו חוצץ", והוא, כי "מין במינו" אינו יכול לחפות על צורת נגיעה שאינה כדרך, ומאחר שאין דרך אדם ליטול לולב באופן זה, הכלל "מין במינו" לא יסייע לאב לקיים את המצווה.

דף קי"ב/ב עד שלא הוקם המשכן היו הבמות מותרות

בית הכנסת שהושכר תמורת... קפה וסוכר

בדפים האחרונים של מסכת זבחים, הגמרא עוסקת בענייני המשכן, ה"במות" ובדיניהם. כאמור במשנה, המשכן נדד מן המדבר לגלגל, לשילה, לנוב ולגבעון, עד שלבסוף נבנה בית המקדש בירושלים על ידי שלמה המלך. לאחר שנבנה בית המקדש, נאסרה הקרבת קרבן מחוצה לו, אולם, טרם לכן, בהיות המשכן בגלגל, נוב ובגבעון, ניתן היה להקריב קרבנות גם ב"במות", הלא הם מזבחות שהוקמו במקומות שונים לצורך הקרבת קרבנות לקב"ה. וכך נאמר בתוספתא (פרק י"ג ברייתא ח'): "בשעת היתר הבמה, עושה אדם במה על פתח חצירו ועל פתח גינתו, מקריב עליה הוא ובנו ובתו ועבדו ושפחתו".

מרים, אך משה רבינו הרי לא היה בתחתית ההר, הוא עלה השמימה, עליו לא נכפתה גיגית, הוא קיבל את התורה מרצון, ולפיכך, משנתגייר בטלה קירבתו למרים והגמרא נזקקה לנמק את סיבת מניעתו להסגיר את מרים, בגין היותו זר...

דף ק"א/א ותקראנה אותי כאלה

מדוע לא נאמר 'אלה'?

הסביר רבי אליעזר גורדון מטלו: בגמרא (קידושין לב) נאמר, כי הוואה את אביו עובר על דברי תורה, לא יאמר לו עברת על דברי תורה, אלא שואלו 'הלא נאמר כך וכך' וכדומה.

אף אהרן הכהן לא העמיד את משה על טעותו, אלא שאלו מעניינים דומים אחרים - "כאלה", עד שנזכר משה רבינו ו"הודה ולא בוש לומר 'לא שמעתי' אלא אמר 'שמעתי ושכחתי'" (גמרא כאן). ("טללי אורות")

דף קב/א יבמה מלך

גיסת חבר כחבר

מי יושב ב'מזרח' תלמידי חכמים, צדיקים ויראי חטא. האם יש סדר כיבודים גם בעזרת נשים?... בר', כי אשת חבר כחבר, ויש להושיבה במקום מכובד, או לתת לה מנה ראשונה. אולם, מה דינה של 'גיסת חבר'?

ה"בן איש חי" (תורה לשמה, סי' רס"א) עונה על כך: בגמרא למדנו, כי אחת ממעלותיה של אלישבע היא ש"יבמה מלך", היינו: "יבמה", אחי בעלה שעתידי ליבמה אם בעלה ימות בלא בנים, היה מלך. הרי ששבח גדול הוא לאשה שגיסה מלך ישראל, ויש לכבדה בגין כך. מכאן, הוא מוסיף (שם סי' רס"ב), יש גם ללמוד, שיש לכבד את אחיו של התלמיד חכם, שהרי אם את אשת אחיו יש לכבד, קל וחומר שהדברים אמורים לגבי אחיו.

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר בכל יום משנה אחת הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!

חייג עכשיו: 3029 *

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

הדף היומי

זבחים ק"ז-ק"ג

י"ז-כ"ג אב

עליה לרגל טרם עידן בית המקדש: הרמב"ן (דברים טז/ט) מעורר שאלה עקרונית, האם נהגה מצות עליה לרגל במועדים, קודם בניית בית המקדש [ועיין בדבריו שם י"ב/ח שקבע כי בוודאי לא התחייבו לעלות לרגל למשכן, ויתכן שרק במדבר]. היו שהוכיחו זאת, מן המסופר בנביא (שמואל א') על אלקנה שהיה עולה לרגל למשכן שילה, ומן הגמרא (הגיגה ו'א), שאף מפלפלת בדבר בקשר להלכות עליה לרגל. אכן, המהר"צ חיות (ש"ת סימן ז' ומובא ב"פסקי תשובה" סימן ש"ט) כתב, כי מלשון הרמב"ם העוסק במצווה זו משמע, כי היא נהגה גם במשכן [וע"ע בספר המפתח על הרמב"ם הל' בית הבחירה פ"א הל' א, ובהגהות על הרמב"ן י"ב/ח בהוצאת מוסד הרב קוק].

מאחר שהקרבה על הבמות נאסרה לעולם לאחר בניית בית המקדש, לא הובאו פרטי דיני הבמה בספרים העוסקים בהלכה, אולם, מעניין לגלות כיצד שני נושאים הלכתיים שונים זה מזה, משיקים לדיני ה"במה" כלהלן.

פינוי רהיטי בית כנסת, מותר או אסור: אחת מקהילות ישראל בגולה, הציעה את שאלתה לפני גדולי הדור, הגאון רבי משה סופר זצ"ל, הלא הוא ה"חתם סופר" (ש"ת א"ח סימן ל"ב). שנים רבות לפני כן "מימים רבים ושנים קדמוניות", בני הקהילה הגיעו להסדר עם שר המחוז, על שכירת מגרש לבניית בית הכנסת, ו"שכר קצבו לתת להשר א' כיכר קאפע /קפה/ וא' כיכר צוקר /סוכר/ לכל שנה". עקב שינויים קיצוניים במבנה הכלכלה, האמיר מחירים של הקפה והסוכר, עד שיכולתם של בני הקהילה לעמוד בתשלום הנדרש הלכה ופחתה והם ביקשו לפנות את המקום. בהצעה זו, הכרוכה במספר שאלות בהלכות סתירת בית הכנסת, זן ה"חתם סופר", ובתוך מכלול הנושאים שהעסיקוהו הוא גם קבע, כי בפניו מטלטלי בית הכנסת אין משום איסור סתירת בית הכנסת, ואף הביא ראיה לדבר מ"במות", כלהלן.

כידוע, אסור לנתוף אבן מאבני המזבח. ה"חתם סופר" מסיק, כי זין זהה קיים לגבי הבמות - "אין ספק שאסור לנתוף אבן מבמה", שכן, לא יגרע דינה של ה"במה" מבית כנסת שאסור לנותצו, ולא זו בלבד, אלא שאף בשעה שכבר נאסרו הבמות, עדיין אסור לנתוף את הבמות שהועמדו על תילן טרם לכן בהיתר. והנה, בכל זאת, דוד המלך טלטל את ארון הברית מ"במה" אחת לרעותה, מבית שמש לבית עובד אדום ומשם לעיר דוד, הרי לנו, כי מותר לנייד ולפנות חפצים ממקום שהוא משכן לה' ואין זה נחשב כסתירתו [לאור האיסור לנתוף את הבמות גם לאחר האיסור להקריב עליהן, הוא מסביר את אי הריסתן על ידי מלכי יהודה שהלכו בדרך הישר והטוב, ולפיכך נוצר המצב המתואר בנביא פעמים רבות: "עוד העם מזבחים ומקטרים בבמות", עד אשר חזקיהו המלך נאלץ להסיר את הבמות "למיגדר מילתא", ועיין שם ביאור נוסף].

הסרת הסכין מן השולחן בברכת המזון: ומכאן, לשולחן האוכל שלנו. מנהג עתיק יומין לכסות את הסכין בשעת ברכת המזון ("שולחן ערוך" א"ח ק"פ סעיף ה'), ואחד הטעמים לכך הוא, מאחר שהשולחן דומה למזבח, וכפי שאין לבנות את המזבח בכלי ברזל, כנאמר (דברים כ"ה) "לא תניף עליהם ברזל", משום שהמזבח מאריך ימיו של האדם והברזל מקצר את ימיו של האדם, כך אין להשאיר את הסכין על השולחן הדומה למזבח. ה"מגן אברהם" (ס"ק ה') כותב, כי בשבת ובימים טובים אין מקפידים על מנהג זה, כמבואר ב"שולחן ערוך" (שם) משום שבימים אלה שבהם אין בונים את המזבח, השולחן אינו רומז למזבח ואין כל עילה להסיר את הסכין מעליו.

מדוע יש צורך להסיר את הסכין בלילה? מספר אחרונים תמחו על כך, אם בשבת אין להסיר את הסכין, משום שבשבת אין בונים את המזבח, גם אין להסיר את הסכין בלילה, משום שבלילה אין בונים את בית המקדש (רמב"ם הל' בית הבחירה פרק י"א הל' י"ב), ובכללו את המזבח? (ראה "ערוך לנר" סוכה מא, "רביד הזהב" על התורה סוף יתרו, "הר צבי" והגהותיו שם, ועוד). הגאון רבי מאיר שמחה הכהן מדוינסק זצ"ל ("משך חכמה" שמות כ"ב) מיישב את המנהג: גם על מזבח של "במה" אסור להניף ברזל, ובכל זאת, בנייתו מותרת בלילה, לפיכך, גם בלילה יש להסיר את הסכין מן השולחן...

דף קב/א ואבילה על שני בניה

דברים סתומים וחתומים

על הפסוק (ויקרא ט"ז/א) "אחרי מות שני בני אהרן בקרבנם לפני ה' וימותו", מופיע ביאור רחב מאת בעל ה"אור החיים" הקדוש, המבאר את מהות מיתת הצדיקים, הבאה על ידי תשוקת הנשמה לידבק בהקב"ה ולהשיגו.

ה"אור החיים" הקדוש מסיים בדברים סתומים וחתומים: "ואודיע למתבונן בפנימיותה השכלת המושכל, שהשכלת ההשכל תשכיל ההשכלות, ובהשכל בהשכלתו ישכיל שמושכל ההשכל, מושלל ההשכל, וכשישכיל בהארט עצמו ולא עצמו, ישכיל שהמושכל מושכל ממושכל, בלתי מושכל מהשכל, השכילו השכילו למשכילים בייחוד השכלתו בסוד נשמה לנשמתו".

מפרשי ה"אור החיים" כבר עמדו לבאר, לפרש ולפתור את דבריו החתומים לנו, ופירושו שעיקר כוונתו, שהקרבת הנפש והשכל להשגת ד', כפי שביאר בפסוק "בקרבכם לפני ד'", יש בה כמה בחינות ומדרגות. כמו השגת הנבואה שיש בה כמה מדרגות בלתי מושכל מהשכל שאי אפשר להשיגו אפילו על ידי משל, ואין יכולים להבינו כי יש גובה מעל גובה השכל הגשמי, ורק מי שמתבונן בדבר השכל רוחני ישיג סוד זה ("אש דת").

דף קג/ב אין לא ראינו ראיה

לא ראינו ולא שמענו

משנתנו מביאה את דבריו של רבי חנינא סגן הכהנים שאמר: "מימי לא ראיתי עור שיוצא לבית השריפה", אך חכמים דחו את דבריו, משום שהעדר ראיה אינו הכרח שהדבר לא התרחש וכלשונם: "אין לא ראינו ראיה".

מעשה בגאון רבי מאיר שפירא מלובלין זצ"ל שנוחה עם תלמיד חכם אחד. העיר הלה, על נושא מסויים, כי לא נשמע כן מעולם.

"אין לא שמענו ראיה", הגיב רבי מאיר ברוח משנתנו. **השיב** הלה, "ראיתי שחז"ל אמרו "לא ראינו אינה ראיה", אך לא ראיתי שאמרו כי "לא שמענו אינה ראיה".

ענה רבי מאיר: "זה הרגע החייתי ש"לא ראינו אינה ראיה", כיצד זה אתה מסתמך על כך שלא ראית שחז"ל אמרו ש"לא שמענו אינה ראיה"..." (ספר היובל).

צעילוי נשמת

הר"ר **אהרן פרניץ** ז"ל
ב"ר יוסף זאב ז"ל נלב"ע בעש"ק ז' בתשרי תש"ם
ופרופ' **מנחם צבי קדרי** ז"ל
ב"ר יהושע ז"ל נלב"ע י"ז באב תשע"א
תנצב"ה
הונצחו ע"י ד"ר יוסף וד"ר מיכל פרניץ ומשפ' שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **פאניה מושקובסקי** ע"ה
בת הר"ר אהרן ז"ל
נלב"ע י"ט באב תשנ"ח
תנצב"ה
הונצחה ע"י נכדה ידידנו
הר"ר **אפרים ברנד** ומשפ' שיחיו - גבעתיים

צעילוי נשמת

הר"ר **רפאל נאמן** ז"ל
ב"ר מנחם ומלכה ז"ל
נלב"ע ט"ז באב תשס"ג
תנצב"ה

לומדים משניות
וזוכים לאריכות ימים
(תקנת השבין לר' צדוק הכהן מלובלין זיע"א)

ללמוד משנה - מהיום זה קל!

תכנית לימוד יומית
שתי משניות יומיות להשלמת סדר ירמיה בשנה

פירוש ברור ונוח להבנה | גודל קומפקטי במיוחד | עיצוב מפואר ואותיות מאירות עיניים | מתאים לכל זמן ועת | מנוי חודשי עד הבית

צלצלו עכשיו וקבלו **ספר חודשי ראשון חינם *3764**